

11. “Administrative-legal protection of the environment”, available at : https://uk.m.wikipedia.org/wiki/.Адміністративно-правова_охорона_навколишнього_природного_середовища.
12. “Assessment of the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU in the field of the environment”, available at : https://ecoclubua.com/Оцінка_виконання_Угоди_про_асоціацію_між_Україною_та_ЄС_у_сфері_довкілля.
13. Tryhubenko S. (2017), “Over the liquidation of SES, Ukrainians began to suffer from food poisoning”, available at : www.unn.com.ua.
14. Bondar A. (2017), “Hazardous waste provokes oncological diseases and shortens life of residents of almost 10 regions”, available at : www.unn.com.ua.

УДК 342: 95

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У ПРИКОРДОННІЙ СФЕРІ

Кушнір І.П., к.ю.н., ст. викладач

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, Україна
id_kushniri@ukr.net*

Статтю присвячено дослідженню класифікації інформаційно-правових відносин у межах функціонування прикордонного відомства. Розглянуте поняття «класифікація» з урахуванням особливості інформаційно-правових відносин дало змогу сформулювати критерії класифікації інформаційних правовідносин у прикордонній сфері.

Ключові слова: інформаційні правовідносини, інформація, класифікація, критерії, прикордонна сфера.

КЛАССИФИКАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ПОГРАНИЧНОЙ СФЕРЕ

Кушнир И.П.

*Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого,
ул. Шевченко, 46, г. Хмельницкий, Украина
id_kushniri@ukr.net*

Статья посвящена исследованию классификации информационно-правовых отношений в рамках функционирования пограничного ведомства. Рассмотренное понятие «классификация» с учетом особенности информационно-правовых отношений позволило сформулировать критерии классификации информационных правоотношений в пограничной сфере.

Ключевые слова: информационные правоотношения, информация, классификация, критерии, пограничная сфера.

CLASSIFICATION OF INFORMATION AND LEGAL RELATIONS IN BORDER SPHERE

Kushnir I.P.

*National Academy of State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi,
Shevchenko str., 46, Khmelnytskyi, Ukraine
id_kushniri@ukr.net*

The article is devoted to the study of the classification of information and legal relations within the framework of the functioning of the border agency.

The up to date state and legal relations are characterized by progressive openness and transparency in their activities due to the development of civil society and European integration. Activities of bodies of

the state border guard service became significantly open, especially after transformation from a military formation into a special law enforcement agency (2003) and the further active introduction of European standards of border guarding into the activities. The development of the information component of the state border protection system of Ukraine and the expansion of information exchange framework are provided by the Development Strategy of the State Border Guard Service of Ukraine. The distribution of various types of information relating to both internal and external activities of the border authority results into the expansion of the classification criteria for the information and legal relations.

The classification of information and legal relations has already been the content of scientific works, including the researches of similar relations with the participation of certain bodies of state power, but the classification of information and legal relations in the border sphere was not considered separately, which increases the relevance of their research.

The aim of the research is to determine criteria for the classification of information and legal relations in the border sphere on the basis of analysis of existing approaches to the classification of information and legal relations.

The article determines that the classification of information and legal relations in the border sphere is a systematic arrangement of information and legal relations, which consist of separate subgroups combined by common features and properties characteristic of the sphere of the state border protection.

The study emphasizes the lack of legislative consolidation and unity of scientific understanding concerning the classification of information and legal relations. Considering the fact and taking into account the peculiarities of information and legal relations, the following criteria for the classification of information and legal relations in the border sphere are formulated: depending on the direction of activity; according to state and legal interests; by the order of providing (receiving) of data; by sources of data about information and legal relations; by availability; according to the form of fixing, preservation and dissemination of information and legal relations; by content (orientation); by the directions of reporting about the activities of the SBGS; depending on the subject structure; by the territory; by the circle of subjects.

Taking into account the dynamism, versatility, rapid development, and dependence of the researched relations on the objective conditions of the state border protection, it can be assumed that the defined criteria of classification are not comprehensive.

The proposed classification of information and legal relations in the border sphere can be used for theoretical and legal substantiation of similar relations of other state authorities, and the expansion of classification criteria become the subject of further scientific research.

Key words: information and legal relations, information, classification, criteria, border sphere.

Новітнім державно-правовим відносинам притаманна прогресуюча відкритість і прозорість у їх діяльності, що пов'язується з розвитком громадянського суспільства та європейською інтеграцією. Значно відкритою стала діяльність також органів охорони державного кордону, особливо після трансформування з військового формування в правоохоронний орган спеціального призначення (у 2003 р.) та подальшого активного впровадження в діяльність європейських стандартів охорони кордонів. Розвиток інформаційного складника системи охорони державного кордону України та розширення формату обміну інформацією передбачені Стратегією розвитку Державної прикордонної служби України [1]. Поширення різного характеру відомостей, що стосуються як внутрішньої, так і зовнішньої діяльності [2] прикордонного відомства, приводить до розширення критеріїв класифікації інформаційно-правових відносин.

Класифікація інформаційно-правових відносин уже була змістом наукових напрацювань, зокрема, І.В. Арістової, І.В. Безверхньої, Р.А. Калюжного, О.П. Климентьєва, О.В. Копана, В.А. Копилова, Б.А. Кормича, О.В. Кохановської, М.А. Лапіна, В.І. Лапіна, Д.О. Маріц, О.Г. Марценюка, А.І. Марущака, Л.В. Перевалової, Д.О. Перова, А.Г. Ревіна, О.М. Селезньової, В.Д. Чернадчука, О.І. Яременко та інших учених. Окремі праці присвячені дослідженню такої класифікації за участю органів державної влади (наприклад, роботи М.Ю. Кузнецової, І.М. Сопілко, І.О. Чухлебова та інших авторів). Класифікація інформаційно-правових відносин у прикордонній сфері окремо не розглядалася, що підсилює актуальність дослідження.

Мета статті – визначити критерії класифікації інформаційних правовідносин у прикордонній сфері на підставі аналізу існуючих підходів до класифікації інформаційно-правових відносин.

Розглядаючи класифікацію будь-яких відносин, варто з'ясувати сутність цього явища. Словник української мови тлумачить поняття «класифікація» в двох напрямках: 1) дія за значенням (процес) «класифікувати»; 2) система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями. Класифікацією називається система розміщення предметів за класами на підставі схожості цих предметів усередині класу та їх відмінності від предметів інших класів [3]. Причому класифікувати означає розподіляти предмети, явища або поняття на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями; групувати [4].

М.Ю. Кузнецова трактує класифікацію як систему підпорядкованих певному критерію явищ, предметів, понять (класів), що поділені спільними ознаками [5, с. 200].

У подальшому будемо розглядати класифікацію інформаційно-правових відносин у прикордонній сфері як системне впорядкування інформаційних правовідносин, що складається з окремих підгруп, об'єднаних спільними рисами та властивостями, характерними для сфери охорони державного кордону.

І.О. Чухлебов досліджує інформаційно-правові відносини у сфері кадрової політики органів публічної адміністрації крізь призму адміністративно-правових відносин [6, с. 45-48]. Вважаємо, що сьогодні розвиток інформаційного права як галузі права та як науки потребує вироблення власних категорій.

Досліджуючи класифікацію інформаційно-правових відносин за участю органів виконавчої влади, М.Ю. Кузнецова пропонує поділити критерії такої класифікації на дві групи: теоретичну (доктринальну) і законодавчу (легальну). Також вона пропонує такі критерії, як за суб'єктами інформаційних правовідносин та за об'єктами інформаційних правовідносин [5, с. 201].

І.М. Сопілко визначає, що державні органи є повноправними учасниками інформаційно-правових відносин та, на відміну від інших суб'єктів, вступають у такі відносини виключно на підставі й відповідно до норм права. У зв'язку із цим виникає теоретичне питання щодо видів інформації (що є предметом інформаційних правовідносин), яку можуть отримувати органи державної влади України [7, с. 74].

Тому з огляду на відсутність єдиного законодавчого закріплення та наукового підходу до класифікації інформаційно-правових відносин, а також на розвиток інформаційно-правової діяльності органів охорони державного кордону визначимо критерії класифікації таких правовідносин у прикордонній сфері.

Залежно від напрямку діяльності інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері є внутрішніми та зовнішніми.

За внутрішнім спрямуванням інформаційно-правові відносини пов'язані з такими явищами: діяльністю відомства; організацією та функціонуванням Державної прикордонної служби України (порядок прийняття на службу, проходження служби, порядок і підстави реалізації прав та обов'язків, забезпечення соціального захисту персоналу, порядок і підстави звільнення зі служби); правомірним і неправомірним перетинанням кордону; інформаційно-аналітичною діяльністю; діяльністю щодо захисту й збереження інформації тощо.

За зовнішнім спрямуванням інформаційно-правові відносини пов'язані з такими явищами: порядком і підставами перетинання державного кордону за різних умов; урегулюванням окремих питань, пов'язаних із перетинанням державного кордону громадянами України, іноземними громадянами та особами без громадянства; висвітленням результатів діяльності та своєчасним доведенням змін щодо порядку перетинання державного кордону в засобах масової інформації тощо.

За державно-правовими інтересами інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері є позитивними та негативними.

Позитивні – це відносини в межах правомірної діяльності та результативність прикордонного відомства про належне виконання завдань, доведення змін у законодавстві щодо порядку й правил перетинання державного кордону України. Останнім часом актуальним є впровадження в діяльність Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) сучасних європейських методів, способів і засобів охорони державного кордону, міжнародної співпраці.

Негативні інформаційно-правові відносини пов'язані з порушеннями в інформаційній прикордонній сфері, протиправною діяльністю посадових осіб ДПСУ, у тому числі корупційними явищами, недотриманням збереження державної таємниці, поширенням службової інформації тощо.

За порядком надання (надходження даних) інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері поділяються на першочергові, періодичні та за запитом.

Першочергові відносини виникають за різкої зміни обставин охорони державного кордону та потребують прийняття рішення з уточнення дій персоналу. Підставою таких відносин є інформація про важливі події та зміни, актуальні під час перетинання державного кордону (наприклад, організація пропуску через державний кордон на період Великодніх свят), повсякденні результати діяльності прикордонного відомства, ситуація в контрольному пункті в'їзду-виїзду в зоні проведення антитерористичної операції (переважно висвітлюється в засобах масової інформації, у тому числі онлайн-конференціях, та на офіційному сайті ДПСУ).

Періодичні інформаційні відносини виникають на певному етапі для виконання конкретних завдань (наприклад, реалізація Концепції розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 р., періодичне звітування про діяльність відомства: кількість пропущених у встановленому порядку через державний кордон, затриманих за незаконне перетинання (спробу) державного кордону осіб, кількість складених протоколів про адміністративні правопорушення, кількість затриманих нелегальних мігрантів, кількість відпрацьованих запитів на інформацію, фінансовий звіт про витрачання коштів). Періодичність може бути за місяць, за три місяці, за шість місяців та за рік.

На виконання вимог Закону України «Про звернення громадян» громадяни України, іноземні громадяни звертаються з індивідуальним зверненням із питань перетинання державного кордону та діяльності прикордонного відомства, як правило, щодо правомірності дій посадових осіб ДПСУ, роз'яснення норм законодавства в межах компетенції відомства. Крім цього, із запитом звертаються військовослужбовці (про порядок проходження військової служби, з питань соціального захисту тощо). Запити надходять до Адміністрації Державної прикордонної служби України від вищих органів державної влади: Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій та підприємств.

За джерелами отримання відомостей інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері класифікуються таким чином:

- нормативно-правові акти, які регламентують діяльність ДПСУ та порядок і правила перетинання державного кордону України;
- повідомлення компетентних посадових осіб держави про організаційні та штатні зміни в діяльності прикордонної служби (наприклад, звернення Президента України до народу з повідомленням про безвізовий режим із країнами Європейського Союзу або представлення нового Голови ДПСУ);
- публікації, розміщені на офіційному сайті ДПСУ, прикордонних органів;

- повідомлення й роз'яснення прес-служби Адміністрації ДПСУ та відповідних посадових осіб відомства;
- публікації, розміщені в офіційних друкованих джерелах «Прикордонник України», «Урядовий кур'єр» тощо;
- матеріали за результатами звернень громадян за телефоном служби «Довіра» (надання громадянам України, іноземцям та особам без громадянства відповідей на питання консультаційного характеру в межах компетенції ДПСУ).

За доступністю інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері бувають відкритого та обмеженого доступу (службові, таємні, конфіденційні).

Інформаційні відносини в прикордонній сфері відкритого доступу – це відносини, пов'язані з перетинанням державного кордону, його охороною та діяльністю ДПСУ в разі, якщо вони не належать до відносин з обмеженим доступом.

З обмеженим доступом пов'язані відносини із забезпеченням збереження й обігу конфіденційної, таємної та службової інформації [8, ч. 1 ст. 21].

За формою фіксування, збереження та поширення інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері бувають пов'язані з документуванням відомостей (службова документація, відповіді на різноманітні запити), збереженням на електронних носіях і в мережі Інтернет даних, поширенням усно в засобах масової інформації повідомлень, поширенням в офіційних друкованих виданнях законодавчих змін та їх роз'яснень (наприклад, газети «Урядовий кур'єр», «Прикордонник України»).

За змістом (спрямованістю) інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері пов'язані з порядком перетинання державного кордону, з фактами перетинання державного кордону, з діяльністю посадових осіб ДПСУ (правомірні та неправомірні дії) тощо.

За напрямками звітнього характеру про діяльність ДПСУ інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері класифікуються таким чином:

- за результатами охорони державного кордону (прикордонної служби, прикордонного контролю, Морської охорони, прикордонної авіації, аналіз ризиків);
- щодо здійснення державної регуляторної політики в межах діяльності відомства (розроблення, відстеження, планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів; недопущення прийняття регуляторних актів, які є недоцільними, непослідовними або не узгоджуються чи дублюють чинні регуляторні акти; оприлюднення проектів регуляторних актів на офіційному веб-сайті ДПСУ тощо);
- виконання міжнародних угод, забезпечення європейської інтеграції, результати співпраці з урядами іноземних країн і міжнародними організаціями, залучення міжнародної технічної допомоги;
- фінансовий звіт про витрачання бюджетних коштів;
- стан роботи з громадськістю (проведення громадських обговорень, консультацій, сприяння діяльності громадських об'єднань: Громадської ради Адміністрації Державної прикордонної служби України, Об'єднаної профспілкової організації Державної прикордонної служби України, Всеукраїнської організації ветеранів-прикордонників);
- стан роботи з персоналом (інформування про порядок прийняття на службу за контрактом, навчання в ДПСУ, охорону здоров'я персоналу, забезпечення житлом, спортивні досягнення, інформація для учасників антитерористичної операції, дотримання люстрації влади).

Залежно від суб'єктного складу інформаційних правовідносин у прикордонній сфері однією стороною є ДПСУ, яка співпрацює з такими суб'єктами:

- міжнародними публічними суб'єктами (під час узгодження прикордонних питань із суміжними державами або державами-партнерами та укладення відповідних угод із прикордонних питань);
- посадовими особами, органами державної влади та місцевого самоврядування України;
- іноземними громадянами (або особами без громадянства);
- громадянами України;
- персоналом ДПСУ.

За територією прикордонні інформаційні правовідносини бувають такими:

- міжнародного значення (під час узгодження особливостей перетинання державного кордону із суміжною державою, проведення спільного патрулювання, прикордонного контролю);
- загальнодержавної вагомості (правила та порядок в'їзду-виїзду з території України, встановлення режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, порядок виїзду з території України дітей);
- регіонального значення (запровадження додаткових тимчасових обмежень на ділянці відповідальності прикордонного загону);
- локального (місцевого) характеру (порядок роботи місцевого пункту пропуску через державний кордон України та спрощеного його перетинання місцевими громадянами).

За колом суб'єктів інформаційно-правові відносини в прикордонній сфері поділяються на масові (стосуються необмеженого кола суб'єктів – перелік діючих пунктів пропуску через державний кордон і пунктів контролю [9]), обмеженого кола суб'єктів (службові відносини або інформаційні відносини, що стосуються осіб, які мають доступ до державної таємниці), індивідуальні (пов'язані з обігом або обмеженням персональної інформація, наприклад, про місце проживання військовослужбовця).

Отже, класифікація інформаційних правовідносин у прикордонній сфері є системним упорядкуванням інформаційних правовідносин, що складається з окремих підгруп, об'єднаних спільними рисами й властивостями, характерними для сфери охорони державного кордону. З огляду на динамічність, стрімкий розвиток, багатогранність і залежність досліджуваних відносин від об'єктивних умов охорони державного кордону припускаємо, що визначені критерії класифікації не є вичерпними.

Запропонована класифікація інформаційно-правових відносин у прикордонній сфері може бути використана для теоретико-правового обґрунтування аналогічних відносин інших органів державної влади, а розширення критеріїв класифікації може стати предметом подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про схвалення Стратегії розвитку Державної прикордонної служби України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1189-р // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 220.
2. Кушнір І.П. Суспільні інформаційні відносини в діяльності органів охорони державного кордону / І.П. Кушнір // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України: тези VIII Всеукраїнської

науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 10 грудня 2015 р.). – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – С. 141.

3. Класифікація // Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/klasifikacija>.
4. Класифікувати // Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/klasifikuvaty>.
5. Кузнецова М.Ю. Критерії класифікації інформаційних правовідносин за участю органів виконавчої влади України в умовах розвитку інформаційного суспільства / М.Ю. Кузнецова // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 6. – С. 200-203.
6. Чухлебов І.О. Правове регулювання забезпечення кадрової політики органу публічної адміністрації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / І.О. Чухлебов. – К., 2016. – 285 с.
7. Сопілко І.М. Інформаційні правовідносини за участю органів державної влади України / І.М. Сопілко. – К. : МП Леся, 2013. – 220 с.
8. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
9. Перелік пунктів пропуску [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dpsu.gov.ua/ua/Perelik-punktiv-propusku>.

REFERENCES

1. “On Approval of the Strategy for the Development of the State Border Guard Service of Ukraine” : Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine on 23 November 2015 № 1189-p, *Uryadovyi kurer*, 2015, no. 220.
2. Kushnir, I.P. (2015), “Public information relations in the activity of state border guard authorities”, *Osvitnyo-naukove zabezpechennya diualnosti pravookhoronnykh orhaniv I viyskovykh formuvan Ukrayiny : tezy VIII Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Educational and scientific support of activity of law enforcement bodies and military formations of Ukraine : theses of the VIII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], Khmelnytskyi, Vydavnytstvo NADPSU, Desember10, 2015, pp. 141.
3. (1973), *Slovnnyk ukrayinskoyi movy : v 11 tomakh* [Ukrainian Language Dictionary : in 11 Vols.], volume 4, available at : <http://sum.in.ua/s/klasifikacija>.
4. (1973), *Slovnnyk ukrayinskoyi movy : v 11 tomakh* [Ukrainian Language Dictionary : in 11 Vols.], volume 4, available at : <http://sum.in.ua/s/klasifikuvaty>.
5. Kuznetsova, M.Yu. (2015), “Criteria for the classification of information legal relationships with the participation of executive authorities of Ukraine in terms of the development of information society”, *Porivnyalno-analitychne pravo*, no. 6, pp. 200-203.
6. Chukhlebov, I.O. (2016), “Legal regulation of the provision of personnel policy of the public administration body in Ukraine”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudense), 12.00.07, Kyiv, Ukraine.
7. Sopilko, I.M. (2013), *Informatsyuni pravovidnosyny za uchastyu orhaniv derzhavnoyi vlady Ukrayiny* [Information legal relations with the participation of state authorities of Ukraine], МР Lesya, Kyiv, Ukraine.
8. “On Information” : Law of Ukraine on 2 October 1992, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1992, no. 48, art. 650.
9. “List of checkpoints”, available at : <http://dpsu.gov.ua/ua/Perelik-punktiv-propusku>.